

Газотурбінні та парогазові установки

Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	Другий (магістерський)
Галузь знань	14 Електрична інженерія
Спеціальність	144 «Теплоенергетика»
Освітня програма	ОПП «Теплоенергетика та теплоенергетичні установки електростанцій»
Статус дисципліни	Вибіркова
Форма навчання	Очна (денна)
Рік підготовки, семестр	5 курс, 1 семестр
Обсяг дисципліни	5 кредитів ECTS / 150 годин, з них 36 годин лекцій, 18 годин практичних занять, 96 годин СРС
Семестровий контроль/ контрольні заходи	Практичні заняття, розрахункова робота, модульна контрольна робота,
Розклад занять	Лекційні заняття – один раз на тиждень; практичні заняття – один раз на два тижні
Мова викладання	Українська
Інформація про керівника курсу / викладачів	Лектор: док. філософ. Власенко Ольга Володимирівна, 0965657607, olgakysak7@gmail.com Практичні / Семінарські: док. філософ. Власенко Ольга Володимирівна, 0965657607, olgakysak7@gmail.com
Розміщення курсу	Посилання на дистанційний ресурс (Google classroom) https://meet.google.com/hgy-nwcm-awi

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

Економіка України, незважаючи на позитивні зрушення, все ще перебуває в тяжкому стані. Однією з причин такого стану є залежність від імпорту паливно-енергетичних ресурсів. За остання три десятиріччя газотурбінні установки (ГТУ) виявились тепловими двигунами, які набули найбільш динамічного розвитку в світовій енергетиці. Сформувались принципи конструювання ГТУ, які дозволили забезпечити їх надійність, теплову економічність, невеликі питомі вартості, експлуатаційні витрати і екологічну шкоду. На теперішній час перспективність застосування парогазових установок (ПГУ) на базі ГТУ є загально визнаною. Такі установки дозволяють значно підвищити ефективність електроенергії та поліпшити екологічну обстановку.

Підйом економіки України вимагатиме як заміни, так і нарощування існуючих енергетичних потужностей. При цьому, очевидно, буде зберігатись тенденція використання природного газу, що дозволяє здійснити реконструкцію енергетики і вирішити екологічні проблеми найбільш дешевими для економіки країни засобами. Створенню ефективних, конструктивно простих і відносно дешевих ПГУ приділяється на сьогодні велика увага.

В дисципліні «Газотурбінні та парогазові установки» розглядаються цикли газотурбінних установок, цикли парогазових установок, створення ГТУ-ТЕЦ на базі промислової котельні, створення ГТУ-ТЕЦ на базі опалювальної котельні, газотурбінна

надбудова на ТЕЦ, створення парогазової установки на ТЕЦ з теплофікаційною турбіною, класифікація комбінованих установок з паровими й газовими турбінами.

Метою навчальної дисципліни є підсилення наступних компетентностей у студентів:

- ЗК 1. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності;
- ЗК 3. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми;
- ФК 2. Здатність аналізувати та комплексно інтегрувати сучасні знання з природничих, інженерних, суспільно-економічних та інших наук для розв'язання складних задач і проблем теплоенергетики;
- ФК 5. Здатність розробляти, реалізовувати, впроваджувати і супроводжувати проекти з урахуванням всіх аспектів проблеми, яка вирішується, включаючи етапи проектування, виробництва, експлуатації, технічного обслуговування та утилізації теплоенергетичного обладнання;
- ФК 7. Здатність здійснювати інноваційну діяльність в теплоенергетиці;
- ФК 10. Здатність до визначення потреби виробництва в паливно-енергетичних ресурсах, обґрунтуванню заходів по економії енергоресурсів, розробленні норм їх витрат, розрахунку потреб виробництва в енергоресурсах.

Після засвоєння навчальної дисципліни студенти мають продемонструвати такі програмні результати навчання:

- ПРН 1. Аналізувати, застосовувати та створювати складні інженерні технології, процеси, системи і обладнання відповідно до обраного напрямку теплоенергетики;
- ПРН 2. Аналізувати і обирати ефективні аналітичні, розрахункові та експериментальні методи розв'язання складних задач теплоенергетики;
- ПРН 4. Відшукувати необхідну інформацію з різних джерел, оцінювати, обробляти та аналізувати цю інформацію;
- ПРН 7. Знати, розуміти і застосовувати у практичній діяльності ключові концепції, сучасні знання та кращі практики в теплоенергетичній галузі, технології виробництва, передачі, розподілу і використання енергії.;
- ПРН 11. Оцінювати і забезпечувати якість об'єктів і процесів теплоенергетики.

2. Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Вимоги до початку вивчення – базові знання в області термодинаміки та гідрогазодинаміки, основних процесів енергетичної конверсії на електростанціях, конструкції та особливостей функціонування турбін.

Забезпечується: турбінні установки.

Забезпечує: набуті знання та навички можуть бути використані студентом на будь-якому етапі навчання.

3. Зміст навчальної дисципліни

Розділ 1. Газотурбінні установки

Тема 1.1. Цикли газотурбінних установок

Тема 1.2. Створення ГТУ-ТЕЦ на базі промислової котельні.

Тема 1.3. Газотурбінна надбудова на ТЕЦ.

Розділ 2. Парогазові установки

Тема 2.1. Цикли парогазових установок.

Тема 2.2. Показники роботи парогазової установки.

Тема 2.3. Класифікація комбінованих установок з паровими й газовими турбінами.

4. Навчальні матеріали та ресурси

Базова література

1. Чепурний М.М., Ткаченко С.Й. Основи технічної термодинаміки. – Вінниця: «Поділля-2000». – 2004. – 352 с.
2. Чепурний М. М., Ткаченко С. Й.. Енергозбережні технології в теплоенергетиці, Вінниця: ВНТУ, 2009. – 114 с.
3. Чепурний М.М., Ткаченко С.Й., Бужинський В.В. Розрахунки теплових схем когенераційних установок. – Вінниця: ВНТУ, 2003. – 104с.
4. Резидент Н.В.,Ткаченко С.Й., Чепурний М.М. Експлуатація промислового теплоенергетичного устаткування Частина II. Експлуатація промислових паротурбінних установок : навчальний посібник – Вінниця: ВНТУ, 2016. – 101 с.
5. Чепурний М. М., Резидент Н.В. Нагнітачі та теплові двигуни [Текст] : навчальний посібник – Вінниця : ВНТУ, 2012. – 99 с.
6. Закон України про енергозбереження. – Київ, 1995.– 12 с.

Допоміжна література

1. Стратегія розвитку паливно-енергетичного комплексу України до 2030 року. – К. : Вид-во Мін-ва палива та енергетики України, 2013. – 166 с.
2. Чепурний М. М. Ефективність роботи паротурбінних і газотурбінних. Вісник Вінницького політехнічного інституту. – 2008. – № 2. – С. 36 – 40.
3. Чепурний М. М. , Бужинський М. В. Енергетичні характеристики газопарових ТЕЦ з протитисковими паровими турбінами. Вісник Вінницького політехнічного інституту. — 2009. — № 2. — С. 51—54.
4. Чепурний М. М., Ткаченко С. Й., Дишлюк С. В., «Застосування прибудованих турбін на теплоелектроцентралях з протитисковими турбінами», Вісник ВПП, вип. 4, с. 82–85, Листоп. 2010.

Інформаційні ресурси:

1. Створення та розвиток парогазових й газопарових установок, їх класифікація . [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://energetika.in.ua/ua/books/book-3/part-1/section-3/3-8>
2. Газотурбінні надбудови на промислових теплоелектроцентралях з протитисковими паровими турбінами [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://praci.vntu.edu.ua/index.php/praci/article/view/242>
3. Застосування прибудованих теплофікаційних турбін на промислових теплоелектроцентралях [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://praci.vntu.edu.ua/index.php/praci/article/view/206/204>

Навчальний контент

5. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Лекційні заняття

№ з/п	Назва теми лекції та перелік основних питань
Розділ 1. Газотурбінні установки	
1	Газові турбіни та газотурбінні установки. Завдання на СРС. Ефективність роботи газотурбінних теплоелектроцентралей.
2	Цикли газотурбінних установок.

	<u>Завдання на СРС.</u> Класифікація систем автоматичного керування газотурбінних установок.
3	Цикл ГТУ з ізобарним підведенням теплоти. <u>Завдання на СРС.</u> Регенеративний цикл ГТУ. Цикл ГТУ з ізохорним підведенням теплоти.
4	Створення ГТУ-ТЕЦ на базі промислової котельні. <u>Завдання на СРС.</u> Цикл ГТУ з багатоступінчастим стиском і нагріванням робочого тіла.
5	Створення ГТУ-ТЕЦ на базі опалювальної котельні. <u>Завдання на СРС.</u> Утилізація теплоти відпрацьованих в ГТУ на газоперекачувальних станціях.
6	Газотурбінна надбудова на ТЕЦ. <u>Завдання на СРС.</u> Застосування прибудованої турбіни на ТЕЦ.
7	Застосування бінарного циклу з низькотемпературним теплоносієм на ГТУ-ТЕЦ. <u>Завдання на СРС.</u> Застосування надбудови високого тиску на ТЕЦ.
8	Створення ГТУ-ТЕЦ на газоперекачувальній станції. <u>Завдання на СРС.</u> Застосування переохолодження відхідних газів на ГТУ-ТЕЦ.
Розділ 2. Парогазові установки	
9	Парогазові установки. <u>Завдання на СРС.</u> Котел-утилізатор. Регулювання навантаження ПГУ з КУ.
10	Основні типи парогазових установок. Показники термодинамічних циклів ПГУ. <u>Завдання на СРС.</u> Парогазові установки з вприскуванням пари. Класифікація парових турбін.
11	Цикли парогазових установок. <u>Завдання на СРС.</u> Модернізація котельних в ТЕЦ.
12	Енергетичні характеристики парогазових установок з котлами-утилізаторами. <u>Завдання на СРС.</u> ПГУ з витісненням регенеративного підігріву живильної води і генерацією пари середнього тиску.
13	Класифікація комбінованих установок з паровими й газовими турбінами. <u>Завдання на СРС.</u> Бінарні ПГУ з допалюванням у котлі-утилізаторі та у вугільному котлі, що підключено з ним по паралельній схемі.
14	Комбіновані установки. Технологічні показники парових турбін. <u>Завдання на СРС.</u> Схеми реалізації бінарних парогазових установок.
15	Парогазові установки на твердому паливі. <u>Завдання на СРС.</u> Газопарова технологія.
16	Монарні ПГУ (МПГУ). <u>Завдання на СРС.</u> Переваги монарних ПГУ у порівнянні з бінарними ПГУ.
17	ГТУ та ПГУ на основі застосування технології газифікації твердого палива.
18	Сучасний стан стаціонарного енергетичного газотурбобудування.

Практичні заняття

№ з/п	Назва теми лекції та перелік основних питань
1	Розрахунок ГТУ.
2	Визначення внутрішнього і ексергетичного ККД ГТУ відкритого типу.
3	Визначення внутрішнього і ексергетичного ККД ГТУ з регенерацією.
4	Розрахунок показників роботи котельні за існуючою тепловою схемою на базі промислової котельні.
5	Створення ГТУ-ТЕЦ за першим варіантом на базі промислової котельні.
6	Створення ГТУ-ТЕЦ за другим варіантом на базі промислової котельні.
7	Розрахунок показників роботи ГТУ-ТЕЦ на базі опалювальної котельні.
8	Газотурбінна надбудова на ТЕЦ. Показники роботи ТЕЦ за існуючою тепловою

	схемою.
9	Показники роботи ТЕЦ з газотурбінною надбудовою.
10	Нарощення потужності енергосистеми шляхом застосування ПГУ на базі газоперекачувальної станції.
11	Ефективність застосування парогазової установки на базі ТЕЦ.
12	Створення парогазової установки на ТЕЦ з теплофікаційною турбіною.
13	Показники роботи парогазової установки. Порівняння річних показників роботи ПТУ і ПГУ.
14	Застосування бінарного циклу на ПТУ з протитисковою турбіною
15	Експлуатаційні показники роботи турбогенераторів.
16	Застосування детендер-генераторних агрегатів на газоперекачувальній станції.
17	Сучасний стан та перспективи розвитку комбінованих енергоустановок.
18	ПГУ з внутрішньою цикловою газифікацією вугілля.

6. Самостійна робота студента

№ з/п	Питання, що виносяться на самостійну роботу студента	Кількість годин СРС
1	Ефективність роботи газотурбінних теплоелектроцентралей .	6
2	Класифікація систем автоматичного керування газотурбінних установок.	6
3	Регенеративний цикл ГТУ. Цикл ГТУ з ізохорним підведенням теплоти.	6
4	Цикл ГТУ з багатоступінчастим стиском і нагріванням робочого тіла.	6
5	Утилізація теплоти відпрацьованих в ГТУ на газоперекачувальних станціях	6
6	Застосування прибудованої турбіни на ТЕЦ.	6
7	Застосування надбудови високого тиску на ТЕЦ.	6
8	Застосування переохолодження відхідних газів на ГТУ-ТЕЦ.	6
9	Котел-утилізатор. Регулювання навантаження ПГУ з КУ.	6
10	Парогазові установки з вприскуванням пари. Класифікація парових турбін.	6
11	Модернізація котельних в ТЕЦ.	6
12	ПГУ з витісненням регенеративного підігріву живильної води і генерацією пари середнього тиску.	6
13	Бінарні ПГУ з допалюванням у котлі-утилізаторі та у вугільному котлі, що підключено з ним по паралельній схемі.	6
14	Схеми реалізації бінарних парогазових установок.	6
15	Газопарова технологія.	6
16	Переваги монарних ПГУ у порівнянні з бінарними ПГУ.	6
Всього		96

В дисципліні «Газотурбінні та парогазові установки» передбачено індивідуальне завдання у вигляді розрахункової роботи «Розрахунок газотурбінних установок та парогазових установок». Для виконання розрахунково-графічної роботи надається теплова схема газотурбінної (парогазової) установки, початкові дані.

Метою виконання розрахункової роботи є набуття навичок розрахунку теплових схем газотурбінних установок.

Робота містить пояснювальну записку, яка має обсяг 20-30 сторінок з рисунками та схемами.

7. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Вимоги викладача до студентів:

- Відвідувати лекційні та практичні заняття;
- Виконувати завдання, поставлені на практичних роботах, і вчасно їх здавати;
- Неохайне виконання розрахункової роботи зменшує оцінку за захист на 5 балів;
- Максимальна кількість балів при невчасному захисті розрахункової роботи, без поважних причин, зменшується до 15;
- За ведення конспекту лекцій нараховуються додаткові 1-5 балів, однак сумарний рейтинг студента не може перевищувати 100;
- За бажання здобувача, ним може бути підготовлено огляд наукових праць за темою узгодженою з викладачем лекційних або практичних занять, з метою отримання додаткових 1-5 балів. Однак сумарний рейтинг студента не може перевищувати 100.

Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO) Рейтинг студента з навчальної дисципліни складається з балів, які він отримує за: модульні контрольні роботи;

- 1) розрахунково-графічної роботи;
- 2) виконання та захист 9 завдань на практичних заняттях;
- 3) екзамен.

Система рейтингових балів

Система оцінки успішності за видами занять і завдань з кредитного модуля згідно з робочою навчальною програмою:

	кількість	бали		сума балів
Практичні заняття	9	виконання	2	18
		захист	3	27
РГР	1		10	10
МКР	1		5	5
Сума вагових балів контрольних заходів				60

Шкала балів за відповідні рівні оцінювання з кожного виду контролю.

1. МКР:

Модульна контрольна робота. (5 балів)

- «відмінно», повна відповідь (не менше 90% потрібної інформації) – 5 балів;
- «добре», достатньо повна відповідь (не менше 75% потрібної інформації), або повна відповідь з незначними неточностями – 4 балів;
- «задовільно», неповна відповідь (не менше 60% потрібної інформації) та незначні помилки – 3 бал;
- «незадовільно», незадовільна відповідь (не відповідає вимогам) – 0 балів.

3. РГР:

Розрахунково-графічна робота. (10 балів)

- «відмінно», повна відповідь (не менше 90% потрібної інформації) – 10 балів;
- «добре», достатньо повна відповідь (не менше 75% потрібної інформації), або повна відповідь з незначними неточностями – 7 балів;
- «задовільно», неповна відповідь (не менше 60% потрібної інформації) та незначні помилки – 5 балів;
- «незадовільно», незадовільна відповідь (не відповідає вимогам) – 0 балів.

Сума стартових балів і балів за екзаменаційну роботу переводиться до оцінки згідно з таблицею

Кількість балів	Оцінка
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно
Не виконані умови допуску	Не допущено

Процедура оскарження результатів контрольних заходів

Студенти мають право і можливість підняти будь-яке питання, яке стосується процедури контрольних заходів та очікувати, що воно буде розглянуто згідно із наперед визначеними процедурами (детальніше: https://osvita.kpi.ua/2020_7-170, https://document.kpi.ua/files/2020_7-170.pdf).

Студенти мають право оскаржити результати контрольних заходів, але обов'язково аргументовано, пояснивши з яким критерієм не погоджуються відповідно до оціночного листа та/або зауважень.

Норми етичної поведінки студентів і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (детальніше: <https://kpi.ua/code>).

8. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

В умовах дистанційного режиму організація освітнього процесу здійснюється з використанням технологій дистанційного навчання: платформи дистанційного навчання «Сікорський» та «Електронний кампус». Навчальний процес у дистанційному режимі здійснюється відповідно до затвердженого розкладу навчальних занять. Заняття проходять з використанням сучасних ресурсів проведення онлайн-зустрічей (організація відео-конференцій на платформі Zoom) та дублюються на власному Youtube-каналі викладача, для можливості забезпечення асинхронного навчання студентів.

Навчання в умовах правового режиму воєнного стану передбачає:

- проведення усіх видів занять дистанційно (з використанням синхронної або асинхронної моделі освітньої взаємодії), у відповідності до Регламенту організації освітнього процесу в дистанційному режимі та Положення про дистанційне навчання в КПІ ім. Ігоря Сікорського;

- перенесення кінцевих термінів виконання індивідуальних завдань і завдань самостійної роботи на кінець семестру (з обов'язковим виконанням і захистом);

- внесення у рейтингову систему оцінювання змін стосовно нарахування штрафних балів - за не своєчасне виконання завдань: штрафні бали не нараховуються.

Для студентів існує можливість зарахування (у вигляді додаткових балів до рейтингу до 20 балів):

- сертифікатів проходження дистанційних чи онлайн курсів за тематикою дисципліни;
- сертифікатів, які підтверджують участь у науково-практичних і наукових конференціях за тематикою дисципліни;
- публікація статті у науковому журналі за тематикою дисципліни.

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Складено док. філософ., Власенко Ольгою Володимирівною

Ухвалено кафедрою теплової та альтернативної енергетики (протокол № 17 від 12.04.2023 р.)

Погоджено Методичною комісією ІАТЕ (протокол № 8 від 8.05.2023 р.)